

NORGES HØYESTERETT

Den 1. juni 2016 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Bårdsen, Bull og Ringnes i

HR-2016-01151-U, (sak nr. 2016/719), straffesak, anke over dom:

A (advokat Øyvind Bergøy Pedersen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens fellende dom for blant annet voldtekt.
- (2) Ved tiltalebeslutning 10. august 2015, rettet senest 29. februar 2016, ble A satt under tiltale for overtredelse av blant annet straffeloven 1902 § 192 første ledd bokstav a "for ved vold eller ved truende atferd å ha skaffet seg seksuell omgang, og slik å ha forsøkt å skaffe seg seksuell omgang ved samleie" (tiltalens post I).
- (3) Salten tingrett avsa 20. januar 2016 dom med slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1989, frifinnes for tiltalens post I og post II.

2. A, født 00.00.1989, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 228, 1.ledd, straffeloven (1902) § 132a, 4. ledd første straffalternativ jf 1. ledd bokstav b jf annet ledd, straffeloven (1902) § 227, 1.straffalternativ samt straffeloven (1902) § 326, 1.ledd nr 2, alt sammenholdt med straffeloven (1902) § 62 til straff av fengsel i 1 -ett- år og 9 -ni- måneder. Straffen er en fellesstraff med resttid ved prøveløslatelse på 1 år og 182 dager, jf Hålogaland lagmannsretts dom av 16 08 2012, jf straffegjennomføringsloven § 45, 1.ledd. Til fradrag for utholdt varetekt kommer 316 -trehundreogseksten- dager for utholdt varetekt.

3. A frifinnes for krav på oppreisning."

- (4) Påtalemyndigheten anket frifinnelsen for tiltalens post I, subsidiært straffutmålingen, til lagmannsretten. Domfelte anket over straffutmålingen.
- (5) Hålogaland lagmannsrett avsa 3. mars 2016 dom med slik domsslutning:
- "1. A, født 00.00.1989, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 192 første ledd bokstav a og de forhold som er avgjort ved Salten tingretts dom av 20. januar 2016, alt sammenholdt med straffeloven §§ 62 første ledd og 63 andre ledd, til forvaring med en tidsramme på 6 - seks - år og en minstetid på 4 - fire - år. Straffen er en fellesstraff med resttid ved prøveløslatelse på 1 år og 182 dager, jf. Hålogaland lagmannsretts dom av 16. august 2012, jf. straffegjennomføringsloven § 45, 1. ledd.**
- Til fradrag i tidsrammen og minstetiden kommer 359 - trehundreogfemtini - dager for utholdt varetekt.**
- 2. A, født 00.00.1989, dømmes til innen 2 - to - uker fra forkynnelse av lagmannsrettens dom å betale oppreisningserstatning til B med 150 000 - etthundreogfemtitusen - kroner med tillegg av den til enhver tid gjeldende forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer."**
- (6) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen, subsidiært straffutmålingen. I tillegg er det begjært ny behandling av oppreisningskravet. Til støtte for anken er det i korte trekk anført:
- (7) Det foreligger saksbehandlingsfeil som må lede til opphevelse av dommen. Hva gjelder tiltalens post I, er sentrale punkter i bevisførselen blitt stående uforklart i lagmannsrettens dom, jf. Rt. 2009 side 1439. Det er også en saksbehandlingsfeil at lagmannsretten tillot at et av vitnene fikk legge frem et dokument som ikke var varslet i forkant. Måten dokumentet ble fremlagt på er en krenkelse av tiltaltes rett til forsvarlig rettergang, herunder retten til forsvarlig kontradiksjon. Hva gjelder straffutmålingen, var det uriktig å idømme forvaring. Straffen er i alle tilfelle fastsatt for strengt.
- (8) A har nedlagt påstand om at anken tillates fremmet.
- (9) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle og påstått anken nektet fremmet. Det er i korte trekk anført at det ikke foreligger saksbehandlingsfeil i form av mangelfulle domsgrunner eller manglende kontradiksjon ved behandlingen i lagmannsretten. Lagmannsretten har utmålt riktig straff, om enn en noe kort tidsramme. Forvaring er klart riktig reaksjonsform.
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken gjelder et forhold A ble frifunnet for i tingretten, men domfelt for i lagmannsretten. Så langt det gjelder dette forholdet, har A derfor ankerett. Utvalget viser til straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum og Rt. 2008 side 1764. Ankeretten innebærer at samtykke til ankebehandling ikke kan nektes med mindre Høyesterett, basert på en realitetsprøving av anken innenfor rammen av Høyesteretts kompetanse i saken "finner det klart at anken ikke vil føre frem".
- (11) Utvalget behandler først anken over lagmannsrettens saksbehandling – spørsmålet om lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle fordi et sentralt bevisspørsmål – et springende punkt – er blitt stående uforklart i lagmannsrettens dom.

- (12) Det følger av Høyesteretts praksis fra og med plenumsdommen i Rt. 2009 side 750 avsnitt 76 at de krav til begrunnelse som følger av straffeprosessloven § 40 femte ledd for bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet i saker som behandles av meddomsrett, får analogisk anvendelse for lagmannsrettens bevisbedømmelse under *reaksjonsspørsmålet* i saker hvor skyldspørsmålet avgjøres av en lagrette. Unntaksvis kan det også være aktuelt for de tre fagdommerne å begrunne sin beslutning om å legge lagrettens kjennelse til grunn. Er lagmannsrettens begrunnelse samlet sett mangelfull på sentrale punkter, vil dette etter omstendighetene kunne medføre opphevelse, jf. Rt. 2009 side 1439 avsnitt 27, Rt. 2009 side 1526 avsnitt 35-37 og Rt. 2011 side 172 avsnitt 29. Det fremgår av disse avgjørelsene at kravet om begrunnelse forstås blant annet ut fra målet om å sikre at bevisbedømmelsen skjer på et rasjonelt grunnlag, det skal legges til rette for overprøving og det skal gjøre den dømmende retts konklusjoner etterprøvbare for allmennheten og den domfelte, jf. her også kravene til en rettførdig rettergang etter Grunnloven § 95 og Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 6 nr. 1.
- (13) Tingretten frifant A for tiltalens post I om voldtekt, jf. straffeloven 1902 § 192. I dommen gis det en inngående redegjørelse for tingrettens bevisbedømmelse, som munner ut i den konklusjon at bevisene samlet sett ikke vurderes som sterke nok til å utelukke all rimelig og forstandig tvil om As straffskyld. Det følger av tingrettens dom at tingretten ikke har funnet å kunne bygge på den fornærmedes forklaring om overgrep, og at de øvrige bevisene ble ansett som forenlige med at hun ikke var blitt utsatt for noe straffbart.
- (14) I lagmannsretten svarte lagretten "ja" på spørsmål om A var skyldig i voldtekt og forsøk på voldtekt til samleie, jf. tiltalens post I. Lagmannsretten – de tre juridiske dommerne og de fire uttrukne lagrettemedlemmene – ga følgende begrunnelse for sin bevisbedømmelse under straffutmålingen:
- "Med grunnlag i lagrettens kjennelse og bevisførselen ved ankeforhandlingen, legges til grunn at tiltalte utvilsomt forsettlig har forholdt seg som beskrevet i tiltalens post I. Bevisvurderingen støtter seg i det vesentlige på fornærmedes forklaring, støttet av øvrige vitneforklaringer og tekniske bevis som funn av DNA-spor fra tiltalte på bukse og truse som fornærmede hadde på seg da overgrepet fant sted."**
- (15) Når man ser tingrettens og lagmannsrettens dommer i sammenheng, fremgår at de to instansene hadde ulik vurdering av bevisverdien av fornærmedes forklaring, og at det først og fremst er på grunn av dette at de to kommer til forskjellig bevisresultat: Lagmannsretten har, i motsetning til tingretten, funnet at fornærmedes forklaring kunne legges til grunn. Ut fra omstendighetene var det ikke grunn for lagmannsretten til å gå nærmere inn på hvorfor man mente å kunne bygge på hennes forklaring. Saken skiller seg fra Rt. 2014 side 711, hvor tingretten hadde gitt en inngående redegjørelse for helt konkrete sider ved fornærmede og hans forklaring som tilsa varsomhet med å legge vekt på hans vitneprov – forhold som overhodet ikke var berørt i lagmannsrettens dom.
- (16) A har også gjort gjeldende som saksbehandlingsfeil at lagmannsretten tillot at et av vitnene fikk legge frem et dokument under ankeforhandlingen. Dette kan ikke føre frem. Det aktuelle dokumentet er i lagmannsrettens rettsbok omtalt som et "hjelpedokument", og bestod i en tidslinje inntatt på et A4-ark, som viste As bevegelser. Hjelpedokumentet var utarbeidet av, og benyttet til støtte for, politibetjent Fagervolls forklaring for retten, og hadde ingen selvstendig funksjon som bevis. Forsvarer hadde full anledning til å stille spørsmål til vitnet. Det er ikke protokollert noe som tilsier at forsvarer under saken for lagmannsretten reagerte

på bruken av hjelpedokumentet, jf. HR-2016-806-U.

- (17) A har også anket over straffutmålingen. Ettersom det er utmålt en *samlet straff* der forhold hvor domfelte har ankerett inngår, vil samtykkevurderingen under § 323 første ledd tredje punktum måtte knytte seg til lagmannsrettens straffutmåling som sådan. Høyesteretts ankeutvalg bygger på at straffeprosessloven § 344 får anvendelse ved vurderingen av om anken kan nektes fremmet – spørsmålet om anken klart ikke kan føre frem skal altså besvares ut fra om det er et åpenbart misforhold mellom utmålt straff og den straffbare handling, jf. Rt. 2015 side 1492 avsnitt 10.
- (18) A er idømt forvaring med en lengstetid på seks år og en minstetid på fire år, jf. straffeloven 1902 § 39e. Grunnlaget for dette fremgår av side 7-9 i lagmannsrettens dom, som ankeutvalget viser til. Det er helt sentralt for reaksjonsvalget at A ble dømt for overfallsvoldtekt i 2012, til en straff av fengsel i fire år og seks måneder. Voldtekten han nå dømmes for er begått like etter at han ble prøveløslatt. I lagmannsrettens dom heter det videre:

"Nye straffbare forhold skjedde kort tid etter løslatelsen i januar. Han ble av tingretten dømt for legemskrenkelse med C som fornærmet, natt til 7. mars i X sentrum. Etter at fornærmede og tiltalte forlot en bil, fulgte tiltalte etter henne, tok tak i henne og dro henne inn mot en bygning i en bakgård. Han ville ha betalt for bilturen, noe som fornærmede forsto som at han ville ha sex. Hun klarte å rive seg løs og fikk varslet politiet.

Dagen etter denne hendelsen ble voldtekten som han nå dømmes for, gjennomført.

Bevisførselen har vist at tiltalte har et syn på kvinner som mindre verdt enn ham selv, og han kan raskt bruke uttrykk som hore og rasist om andre som måtte si ham imot. Han mener selv at han ikke har gjort noe galt, og at han respekterer kvinnene. Hans handlinger viser imidlertid det motsatte, og han viser ingen form for anger for sine lovbrudd. Bevisførselen har også vist at han tar kontakt med både ukjente og kjente kvinner via facebook og telefoni, en kontakt som både er plagsom og ufin overfor de som mottar kontakten.

De nye straffbare forholdene har skjedd kort tid etter soning av en lengre fengselsstraff. Han opptrer dels med samme modus og forgrep seg på kvinner kort tid etter løslatelsen. Lagmannsretten anser det for en konkret og nærliggende fare for at tiltalte på nytt vil begå seksualforbrytelser. Til tross for fengselsstraffen han har sonet, har han ikke endret væremåte, og han representerer en samfunnsfare. Forsøk på korreksjoner med blant annet oppfølgingssamtaler ved overgangsboligen, har ikke ført fram og han trekker seg unna eventuell kritikk og veiledning. Han synes verken å ha evne eller vilje til å endre sin væremåte, og ved motgang mener han at det er de som måtte motsi ham, som har feil. Erfaringene tilsier at en tidsbestemt straff ikke vil være tilstrekkelig til å verne samfunnet, og lagmannsretten vil derfor enstemmig idømme forvaring.

Det alvorligste forholdet av betydning for straffens lengde, er voldtekten av D 8. mars 2015. Overgrepet skjedde kort tid etter at de to ble kjent, og tiltalte oppsøkte henne på hennes hybel på Y hotell. Selv om selve overgrepet ikke var så langvarig, var det en svært skremmende opplevelse som ble forsterket av at han var på hybelen i flere timer, både før og etter overgrepet. Straffen for dette overgrepet ville alene gitt en straff av fengsel i om lag 4 år og 6 måneder.

Når det gjelder samlet straff, har lagmannsretten delt seg i et flertall, de juridiske fagdommerne og meddommerne Hunstad, Klæbo og Slotvik, og et mindretall, meddommer Solfjeld. For å fastsette lengden på forvaringstiden, må alternativ fengselsstraff vurderes. Flertallet mener at denne ville vært fengsel i 6 år, mens mindretallet mener korrekt straff ville vært 7 år og 6 måneder. Det vises for så vidt til grovheten i forbrytelsene som beskrevet foran.

Forvaringsstraffen lengde settes etter dette til 6 år, med en minstetid på 4 år. Til fradrag går 359 dager for utholdt varetekt."

- (19) Høyesteretts ankeutvalg kan ikke se noe grunnlag for å fravike lagmannsrettens vurdering av behovet for forvaring. Forvaringstiden er forholdsmessig, jf. straffeprosessloven § 344. Ankeutvalget viser til det alminnelige nivået for denne typen lovbrudd, de skjerpene momentene knyttet til gjentakelse, trusler med bruk av kniv, at straffen omfatter de forhold der skyldspørsmålet er endelig avgjort ved tingrettens dom og at den også inkluderer resttiden fra den forrige dommen.
- (20) Høyesteretts ankeutvalg finner det på denne bakgrunn enstemmig klart at anken ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ettersom ankeutvalget enstemmig også finner at anken ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, gis det ikke samtykke til ankebehandling, jf. § 323 første ledd andre punktum.

S L U T N I N G :

Anken tillates ikke fremmet.

Henrik Bull
(sign.)

Arnfinn Bårdsen
(sign.)

Arne Ringnes
(sign.)

Riktig utskrift: